

Sinemada Bipolar Bozukluk Temsilleri

Representations of Bipolar Disorder in Movies

Zeynep Baki, Öğr. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Muğla MYO,

E-posta: zeynepbaki@mu.edu.tr,

ORCID ID: 0000-0001-5160-0856

Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Anahtar Kelimeler:

sinema, bipolar
bozukluk, mani,
depresyon

Görsel ve işitsel bir kitle iletişim aracı olarak sinema anlatım olanakları bakımından eşsiz bir konumdadır. Sadece normlara uygun olanın değil aynı zamanda kural dışı olanın da konu edinildiği sinema sanatında mental bir rahatsızlık olan bipolar bozukluk da kendisini temsil imkânı bulmuştur. Mani ve depresyon atakları ile kendini gösteren bu rahatsızlığın sinemada temsil edilmesi eski dönemlere dayanmaktadır. Bu çalışmada sinemada bipolar bozukluk temsillerinin bipolar gerçeğini ne kadar yansıttığı araştırılmıştır. Bipolar bozukluğu konu edinen 14 film W. A. Scott'un davranış bozukluklarını tanıma kuramına, mani ve depresyon belirtilerine ve karakterlerin kişisel özelliklerine göre değerlendirilip nicel verilerden faydalanılarak betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda bipolar bozukluğu temsil eden söz konusu filmlerin büyük bir çoğunluğunun bipolar gerçeğini tıp biliminin tanımladığı doğrultuda verdiği ve filmlerin bipolar bozukluğa ilişkin prototip olma özelliği taşıdığı saptanmıştır.

Abstract

Keywords:

cinema, bipolar
disorder, mania,
depression

As a visual and auditory media tool, cinema has a unique position in terms of expression possibilities. In the world of cinema, where not only normative but also extraordinary themes are explored, bipolar disorder, a mental illness, has found an opportunity to present itself. The representation of this illness, which is accompanied by manic and depressive episodes, in cinema dates back to ancient times. This study examines how the representations of bipolar disorder in cinema reflect the bipolar truth. Fourteen films dealing with bipolar disorder were evaluated according to W. A. Scott's theory of behavioral disorder diagnosis, manic and depressive symptoms, and personal characteristics. Quantitative data were used, and the films were analyzed using the descriptive analysis method. Findings show that the vast majority of the above films depicting bipolar disorder treat bipolar truth in parallel with the medicine description and the films have the characteristics of a prototype of bipolar disorder.

Başvuru Tarihi: 30.09.2022

Yayıma Kabul Tarihi: 13.12.2023

Baki, Z. (2023). Sinemada bipolar bozukluk temsilleri. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (11), 194-219. DOI: 10.56676/kiad.1182269

Giriş

Sinema eğlence aracı olmanın yanı sıra kültürün, anlamın, yaşanılan dünyanın, dünyanın içindeki insanların, yansıtıcısı, yorumcusu ve aktarıcısıdır. Toplum bilincini geliştirme işlevi de olan sinema sanatında senaryo önemli bir konumdadır. Senaryo, sinema sanatının düşsel yolculuğunda harita işlevi görmekte, bir uçuş rotası sunmaktadır (Aytekin ve Eroğlu, 2018, s. 15). Senaryonun beslendiği sonsuz kaynaklar düşünüldüğünde, insanı anlamaya ve anlatmaya çalışan sinemada, ruhsal bir rahatsızlık olarak bipolar bozukluğun da kendine yer bulması şaşırtıcı değildir. Dünya çapında yaygınlığı %1.3 olan bipolar bozukluk 20. yüzyıldan bugüne sinemada temsil olanağı bulmuştur.

Ünlü yönetmen Godard, göremediğimiz şeyin akıl almaz olduğunun ve göremediğimiz şeyi gösterme görevinin de sinemaya düştüğünün altını çizer (Bresson, 2000, s. 87). Sinema, birçoklarına yabancı bir konu olan bipolar bozukluğu kendisine konu edinerek, görünmeyeni bazen de görmezden gelinip dışlanı gösterme görevini üstlenmektedir. Hayatı anlatmanın bir biçimi olan sinemada, bipolar bozukluğun temsil edilmesi, insanı insana göstermesi, hastalığın tanınması, tanımlanması ve hastalıkla ilgili farkındalık kazanılması, hastalığa sahip kişilerle ve bu kişilerin yakınlarıyla empati kurulmasını sağlaması bakımından önemlidir. Jean Claude Carrier'in de belirttiği üzere sinema, insanların jestlerinden, mimiklerine ve dillerine kadar her şeyi yeniden yaratmaktadır (aktaran Makal, 2014, s. 15). Bu bağlamda bipolar bozukluğu konu edinen filmlerin de bir tür yorumlama, yeniden yaratma eylemi olduğunu kimi zaman yorumlamaların gerçeği yansıtmadığını, gerçeği çarpıttığını veya karikatürize ettiğini akıldan tutmak gerekir, çünkü bir anlatı olarak sinema, "gerçek dünyanın" kurgusal bir temsilini sunmakta, gerçekliği yeniden inşa etmektedir.

Sinema insanın kendisini ve başkalarını anlamasına yardımcı olan bir sanat dalıdır. Kendini normal olarak kabul eden insan normal olmayı sinema aracılığıyla kavrayabilir. Gadamer, ötekinin anlaşılmasının insanın kendini anlamasına yardımcı olduğunun altını çizer (1989, s. 306). Öteki toplumda dışlanmış veya ötekileştirilmiş olan insanı ifade etmek için de kullanılmaktadır (Cevizci, 2002, s. 795). Anlamaya aracılık eden sinemada bipolar temsilleri normal ile anormalin sınırlarını belirlerken, ötekini de anlatır. Anormalin görüntüsü, normal anlamamıza yardımcı olmaktadır. İnsan, kendisini öteki insanlardan farklı olduğunu fark ettiği zaman keşfetmeye başlar (Cevizci, 2002, s. 338). Bu bağlamda ötekini anlatan sinema kişinin kendisini tanımasına da aracılık etmektedir.

Çoğunlukla delilik kavramıyla birlikte düşünülen ve delilik yaftası yapıştırılan bipolar bozukluk, coğrafya, ırk ve cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm dünyada yaşam boyu görülen diyabet, kanser gibi gerçek ve ölüm riski yüksek bir rahatsızlıktır. Hastalığı tek bir sebebe bağlamak mümkün değildir. Araştırmalara göre beyin kimyasallarının dengesinde ve iletiminde sorun olduğu için ortaya çıkan bu rahatsızlıkta genetik faktörlerin etkili olduğu bildirilmektedir. Bipolar bozukluğa sahip olan kişilerin üçte ikisinden fazlasının aile öyküsünde bu bozukluğu ya da depresyonu olan en az bir yakın akrabası vardır. Hastalığın genetik, biyokimyasal ve çevresel nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir (Altınbaş, 2020, s. 10). Stresli yaşam, iş hayatında gerilimler, şiddete maruz kalma, uyu

uyanıklık döngüsünde bozulma, travmatik durumlar gibi faktörlerin hastalığı tetiklediği düşünülmektedir (Mengi ve Aygür, 2018).

Foucault'ya (2017) göre toplumun kendisinden farklı olanı tanımlama ihtiyacının sonucunda delilik kavramı oluşturulmuştur. Normalin, “alışılabilir, kurallara, olağana uygun olan” şeklinde tanımlanması anormalin, farklı olanın sınırlarını çizer. Kendisini deliliğin zıddında tanımlayan akıl için delilik elzemdir. Sinemada bipolar bozukluğun temsil edilmesi ise gerçeği kurgusal gerçekle anlatıyor olmanın bir ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sinemada bipolar bozukluk temsili gerçekliğin bir yansıması değil, “gerçekliğin” üretimine katkıda bulunma durumu ve gerçekliğin yeniden inşasıdır. Filmlerde bipolar bozukluğun tıp biliminin tanımladığı haliyle gösterilip gösterilmediği ise araştırmaya muhtaç bir konudur.

W. A. Scott'un “davranış bozukluklarını tanıma kuramı”, anormal davranışları sadece fizyolojik değil, sosyal psikolojik yönleriyle de ele almaktadır. Bu kuram beş kategoriden oluşmaktadır:

1. Akıl Hastanesinde Tedavi: Kişi hastanede tedavi edilecek kadar garip davranmışsa o kişi anormal olarak değerlendirilmektedir.

2. Sosyal Uyumsuzluk: Toplum hiyerarşisinde otorite sahipleri (analar, babalar, öğretmenler, patronlar) kişinin uyumunu yeterli görmezlerse o kişi uyumsuzdur. Sosyal uyumsuz bireyler, toplum içindeki diğer insanlar gibi davranmazlar, çevresindekilerle iletişim kuramazlar, değer ve normlara uyamazlar, sağlıklı ilişkiler geliştiremezler.

3. Psikiyatrik Tanı ve Psikolojik Testler: Sağlık bedensel, ruhsal ve toplumsal olarak iyilik durumu olarak tanımlanmaktadır. Bireyin uyum ve işlevinin bozulmasına yol açan kimi durumlarda psikolojik testler (tanı ve sınıflandırma) yapılarak kişinin anormal olduğuna hükmedilebilir.

4. Yardım İsteme: Bireysel olarak psikolog ve ya psikiyatristten yardım isteyenler, yardım istemesinden yola çıkılarak anormal olarak değerlendirilebilmektedir.

5. Tecrit Edilme: Kişi üyesi olduğu toplumun normlarına, amaçlarına katılımda yetersiz kalıyorsa ve ya bu durumlara yabancılaşmışsa tecrit edilebilir. Tecrit toplumun kutsadığı değerlere kişinin değer vermemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bireyin kendi isteği ya da toplumun bireyi dışlaması sonucunda ortaya çıkan tecritin sonucu yalnızlıktır (Tezcan, 1995, s. 224). Tecrit edilen ya da kendi isteğiyle kendini tecrit eden birey anormal olarak nitelendirilmektedir.

Bu çalışmada sinemada bipolar bozukluk temsillerinin gerçeği ne kadar yansıttığı araştırılmıştır. Araştırmanın amacı filmlerde bipolar bozukluk temsillerinin gerçekliği ne kadar temsil ettiğini saptamaya çalışmaktır. Mevcut çalışma konusuna ulaşılmasındaki motivasyon kaynağı daha önce sinema alanında bipolar bozuklukla ilgili bir araştırma yapılmadığının tespit edilmiş olmasıdır. Çalışmanın konusunu bipolar bozukluk gerçeğini yansıtan 14 film oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini sınırlandırmak gerektiğinden,

bipolar bozukluğu konu olan 20 filme ulaşılabilmiş, öyküsünün temelinde bipolar bozukluk olan 14 film seçilmiştir. Başka bir deyişle filmdeki ana karakterin bipolar bozukluk rahatsızlığına sahip olmasına dikkat edilmiştir. Filme konu olan bipolar bozukluk hastalığından muzdarip karakterleri nesnel bakış açısıyla yorumlayabilmek için W. A. Scott'un davranış bozukluklarını tanıma kuramından (Morgan, 1999, s. 334) yararlanılmıştır. W. A. Scott'un kuramı normal ve anormal arasında ayırım yapılmasını sağlamaktadır. Söz konusu kuramda sosyal çevre içerisinde bireyin anormal olarak değerlendirilmesine sebep olan durumlar beş kategoride incelenmiştir: Sosyal uyumsuzluk, akıl hastanesinde tedavi, yardım isteme, psikiyatrik tanı ve psikolojik testler (Morgan, 1999, s. 334) ve tecrit edilme (Tezcan, 1995, s. 224). Ayrıca filmlerde bipolar bozukluğun gerçekliği ne kadar yansıttığı incelenerek bipolar bozukluğun hangi yönlerinin ön plana çıktığı tespit edilmiş, filmlerde depresif durumun mu mani döneminin mi daha çok işlendiği araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Karakterlerin depresif ve manik durumlarda hangi özelliklerinin (tıp biliminin tanımları doğrultusunda) ön plana çıktığı araştırılıp ve yorumlanmıştır.

Sinema tarihine bakıldığında ruhsal hastalıkları konu edinen pek çok film göze çarpmaktadır. Bir ruhsal hastalık türü olan bipolar bozukluk konusunu işleyen filmler ise sınırlıdır. Türkiye'de sadece yönetmen Ali Bilgin, bipolar bozukluk gerçeğini işleyen (Delibal) bir film yapmıştır. Bipolar bozuklukla ilgili filmlerin Hollywood sinemasında ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Ayrıca Hollywood dizilerinde de bipolar bozukluk konusuna değinildiği (Spinning Out, Shameless) görülmektedir. Literatür incelendiğinde bipolar bozuklukla ilgili çalışmaların psikoloji alanında yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Sinema alanında ise bipolar bozukluğa ilişkin bir çalışma bulunmayışı bu çalışmayı gerekli kılmıştır. Bu alanda çalışma olmaması araştırmanın özgün olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte sinema alanında psikozla ilgili çalışmalar mevcuttur. Öztürk ve Yıldız'ın (2016) "*Filmlerle Delilik, Deli ve İktidar İlişkisi*" isimli çalışması, filmlerdeki delilik olgusunu tartışarak günümüz toplumlarında kabul görmüş delilik hallerini ve modern hayatın iktidar uygulamaları ile delilik arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Hancıgaz (2020) "*Kültürel Farklılık Açısından Delilik Olgusu (Amerikan ve Türk Sinemasına Yansıması)*" isimli çalışmada akıl hastalıklarının Amerikan ve Türk sinemasında ele alınış biçiminin karşılaştırılmasını hedeflemiştir. Sönmez ve Bilge (2014) ise "*Türkiye Sinemasında Akıl Sınırlarını Belirlemek: Çıplak Vatandaş ve Gişe Memuru Filmlerinde Delilik Temsilleri*" isimli çalışmalarında akıllı olmanın, toplumsal baskılara rağmen gündelik hayata devam etmek, direniş göstermemek, kabullenmekle ilişkilendirildiği, "deli olmanın" ise farklı olmak ve toplumsal baskılara direniş göstermekle ilişkilendirildiğini gözlemlenmişlerdir.

Delilik Kavramı ve Bipolar: İki Uçlu Duygudurum Bozukluğu

Kendisine çeşitli anlamlar atfedilen delilik olgusu tarih boyunca toplumsal kabullerde ve sanat dallarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Delilik, her ne kadar toplumun istenmeyen bir parçası olarak görülse de toplumun hem içinde hem de dışındadır. Bu bağlamda delilik hangi boyutuyla ele alınırsa alınsın "normal olmayanı" temsil eder (Öztürk ve Yıldız, 2016). Delilik bir tür halk deyimidir (Applebey, 1992, s. 21). Bu bakışla delilik kavramının kültürel ve toplumsal bir boyutu vardır. Psikoloji,

psikiyatri, nöroloji gibi bilim dalları hastaları “deli” olarak tanımlamaz.

Akıl hastalıklarına sahip kişilerin “anormal” olarak nitelendirilmesi, kişinin damgalanarak dışlanmasına neden olabilmektedir. Kendilerini “normal” addeden kişiler, damgalanmış kişilerle toplumsal etkileşimde bulunabilirler ya da etkileşimden kaçma eğilimi gösterebilirler. Goffman’a (2008) göre damgalanmış bireyler, kendileri gibi damgalanmış “ötekiler” tarafından kabul edilmekte ve bir dayanışma ağı oluşturabilmektedir (Goffman, 2008, s. 40- 50). Bipolar dayanışma dernekleri ve grupları bu duruma örnektir. Kimi zamansa söz konusu film örneklerinde olduğu gibi damgalanmış bipolar bozukluğu olan bireyler toplumdan tecrit edilebilmekte, topluma kazandırma girişimleri sonuçsuz kalabilmektedir.

Toplumsal normlara uyumluluk sağlık, bu normlardan uzaklaşma ise ruhsal rahatsızlık olarak kabul edilmektedir. Akıl sağlığı yerinde olmayan, normal dışı davranış gösteren kişi, normal kişiye göre farklı sayılmaktadır ve bu farklılık kişinin farklı muamele görmesine sebep olmaktadır (Özen ve Yiğit, 2022). Normal ve anormal tanımlama ve anormal olanı belirleme yetkisi ise tıp alanına aittir. Foucault’ya (2017) göre tıp, kişiyi delilik âlemine sokabilir, normali meczuptan, suçluyu sorumsuz deliden ayırabilir. Tedavi delinin ıslah olabilir bir varlık olduğuna işaret etmektedir. Tedavi deliyi topluma kazandırmak, geri döndürmek için vardır. Foucault’ya göre deli hem dolaysız, aşikâr ve kesin karakterli hem de karışık, uzak ve adeta algılanamaz bir karakterdedir ve onu tanımlama işi hastalıkların kayıtlarını tutanlara bırakılmaktadır (s. 202-207). Çünkü psikolojik rahatsızlık yara izi gibi somut bir şekilde gözlenemez. Anormal kişiler rahatsızlığı yaşayarak tecrübe etmektedir, onu dışarıdan gözlemleyenler, onun iç dünyası hakkında tam anlamıyla fikir sahibi olamazlar, yalnızca davranışları fark edebilirler (Fox, Prilleltensky, Austin, 2012). Bu sebeple günümüzde deliliği her disiplin farklı yönleriyle ve kendi açılarından ele almaktadır. Deliliğin psikoloji, fizyolojik, genetik ve sosyal süreçleri araştırılmaktadır. Bu araştırmalar doğrultusunda delilik olgusu sadece fen bilimlerinin değil aynı zamanda sinemanın, edebiyatın ve tiyatronun objesi haline gelmiştir (Hancıgaz, 2016, s. 2).

Delilik kavramına bakış tarihsel süreç ve dönemlerde farklılık göstermiştir. Kimi toplumlarda kutsal görülen deliler dini temsilciler olarak kabul edilmiştir (Foucault, 2011, s. 78), kimi toplumlarda ise baskı, tecrit ve kapatmalara maruz kalmıştır. Hemen hemen tüm toplumlarda normal dışı davranış gösteren kişilerin hikâyelerine rastlamak mümkündür. Osmanlı’da “Deli İbrahim” lakabıyla tanınan padişahın normal dışı davranışları nedeniyle, düzensizliğe neden olduğu gerekçesiyle öldürüldüğünü söylemek mümkündür. “Deli Kral” olarak bilinen 3. George’un sürekli mani dönemlerine girdiğinden bahsedilir (Geçtan, 1993, s. 11). Sadece yöneticilerin değil aynı zamanda birçok düşünürün, ressam ve müzisyenin anormal davranışlarda bulunduğunu söylemek mümkündür. Örneğin Van Gogh, epilepsi krizi geçirdiği sırada kulağını kesip seks işçisi sevgilisine göndermiştir (Geçtan, 1993, s. 11). Benzer şekilde yazar Virginia Woolf’un, dışavurumcu çalışmalarıyla sanat tarihinde kendinden söz ettiren Jackson Pollock’un ve kübist ressam Picasso’nun da bipolar rahatsızlığına sahip olduğu bilinmektedir. Söz konusu sanatçıların yaşam öyküsünü konu edinen filmler yapılmıştır.

Neredeyse bütün toplumlarda delilik dışlanmakta, deliliğe büyü, dinsel, patolojik ve oyunsal bir konum atfedilmektedir. Çalışmadan, aileden, söylem ve oyunlardan sıradan toplumdaki eşbiçimli bir sistemle dışlanmış olan hastalık sahipleri, marjinal karakterler olarak görülmüştür (Foucault, 2011, s. 78). Nihayetinde delilik kavramı bir hastalık olarak türüne ve cinsine göre sınıflandırılarak tanımlanmıştır (Foucault, 2017, s. 285). Bipolar bozukluk, Alzheimer tipi demans, şizofreni gibi hastalıklar özellikleri gereği birbirinden ayrılmıştır. Bununla birlikte ruhsal hastalıklara genel olarak toplumda “deli” denmektedir ve “delilik” hastalık yaşayan kişiyi tanımlayan damgalayıcı bir kategori olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bipolar bozukluk belli bir düzene bağlı olmaksızın tekrar eden depresyon, mani, hipomani ya da karma ataklarla ve bu ataklar arasında kişinin oldukça sağlıklı duygudurum haline dönebildiği, sosyal alanlarda işlevsellikte belirgin bozulmaya yol açan, enerji düzeyindeki değişimlerle karakterize kronik seyreden bir rahatsızlıktır (Işık ve Işık, 2013). İlk defa Kraepelin 1895’te bu kavramdan yola çıkarak günümüz bipolar hastalıklarını “manik depresif psikoz” olarak tanımlamıştır (Yeloğlu ve Hocoğlu, 2017). Bu bağlamda bipolar bozukluğun kendine has özelliklerinin olduğu saptanmıştır. Depresif, mani ve karma gibi durumların akıl hastalığından farklı bir yelpazede yer aldığı fikri de bugünkü bipolar bozukluk hastalığının temellerinin atılmasına yardımcı olmuştur (Akay, 2008). Kraepelin ayrıca iki uçlu bozukluğun şizofreniden ve melankolik depresyondan farklı olduğunu bulgulamıştır (Mengi ve Aygür, 2018).

Söz konusu hastalığın bazı ailelerde daha sık görüldüğü ve önemli bir genetik yönü olduğu yüz yılı aşkın bir süredir bilinmektedir (Yeloğlu ve Hocoğlu, 2017). Hastalıkta kalıtım önemli bir faktör olmakla birlikte çevresel faktörler ve travmalar hastalığın gelişmesinde etkili olmaktadır. Bipolar bozukluğun en belirgin özelliği kişinin duygu durumunun uçlarda olmasıdır. Bipolar bozukluk sıklıkla ergenlikte ve genç erişkinlik döneminde ortaya çıkan bir rahatsızlıktır, zamanında ve doğru tanınması hastalığın tedavisi yönünden oldukça önemlidir (Kesebir, İnanç, Bezgin, Cengiz, 2013). Araştırmalara göre bipolar bozukluk hastalarının ilk poliklinik başvurularında yanlış tanı aldığı, bu hastaların tanılarını alana kadar yaklaşık 10 yıl geçtiği saptanmıştır (Yeloğlu ve Hocoğlu, 2017). Hastaların psikiyatriste başvuruları sırasında %69’una tanı konamamaktadır (Eroğlu ve Özpoyraz, 2010). Bu bağlamda hastalığın teşhisinin kolay olmadığı söylenebilir.

Mizaç bozukluklarında kişi şiddetli bir biçimde depresif ya da aşırı bir biçimde coşkulu (manik) olabilir. Bipolar bozukluk iki gruba ayrılmaktadır: Birincisi kişinin bir manik epizotlar yaşadığı, bir ya da daha fazla depresyon dönemi yaşadığı depresif bozukluklar, ikincisi ise iki uç arasında normal zamanlar yaşadığı iki kutuplu bozukluklar (Smith, Hoeksama, Frederich ve Loftus, 2020, s. 543). Mani döneminde olayların merkezinde olma duygusu, aşırı neşe, aşırı hareketlilik, geçmişe oranla daha az uyku, aşırı özgüven, odaklanmada güçlük, hızlı konuşma, alkol ve uyuşturucu madde kullanma eğiliminde, yaratıcılıkta, para harcamada, cinsel dürtülerde artış, halüsinasyon, sabırsızlık ve huzursuzluk ön plandadır (Yeloğlu ve Hocoğlu, 2017). Olayların merkezinde hisseden hasta kendisinin önemli ve özel olduğunu, seçilmiş kişi olduğunu düşünebilmektedir. Depresyon ise ilgi-istek azalması, iştah azalması ya da artması, uyku azalması ya da

artması, ajitasyon, enerji azalması, yorgunluk, suçluluk ve değersizlik hissi, konsantrasyon güçlüğü, intihar eğilimi (Yeloğlu ve Hocoğlu, 2017), keyifsizlik, sürekli kuşku duyma, umutsuzluk hali, sanrılar, azalan cinsel istek, günlük işleri yerine getirmede zorluk yaşama şeklinde görülür. Karma dönemde her iki atağın belirtileri sıklıkla görülmektedir. Kişi mutlu iken birden umutsuz ve mutsuz bir ruh haline bürünebilir. Depresyona bitmek bilmeyen acı ve çaresizlik duygusu eşlik edebilir. En neşeli durumlarda bile, sevinç yaşama yeteneklerini kaybettiklerini bildirebilirler. Bu belirtiyeye “anhedoni” denmektedir. Bu kişiler sosyal yaşamdan zevk almadıklarını, işlerini ve hobilerini artık zevkli bulmadıklarını söyleyebilmektedir. Olumsuz düşüncelerin eşlik ettiği depresyonda değersizlik, vicdan azabı, umutsuzluk ve hatta intihar düşünceleri yaygındır, güdülenme düşük seviyededir. Pasif olma eğilimi gösteren depresif kişi yeni etkinliklere başlamakta güçlük çeker. Depresyonun fiziksel belirtileri iştahta değişiklikler, uyku bozuklukları, yorgunluk ve enerji kaybıdır. Bu bağlamda depresyon insanın yaşam enerjisini azaltan bir bozukluktur.

Manik epizotlar yaşayan kişiler, yüzeyde depresyonun tersi olarak görülen biçimde davranırlar. Kişi orta şiddetteki manik epizotlar sırasında enerjik, coşkulu ve özgüvenlidir. Mani atağı yaşayan kişiler fikir uçuşması yaşar, sürekli konuşur, çok az uyku gereksinimi duyar, sosyal etkinliklerde artış gözlenir, büyük ve görkemli planlar yapar ve bunların uygulanabilirliği konusunda iyimser bir tablo çizerler (Smith vd., 2020). Hem manik hem de depresif ataklarda uykunun niteliği değişiklikler göstermektedir. Major depresyon atağında aşırı uyuma ya da uykusuzluk çekme, hipomani ya da manik ataklar için ise uyku gereksiniminde azalma temel tanı ölçütlerinden biri olarak görülmektedir (Keskin ve Tamam, 2016). 16-25 yaş arasında erkeklerde görülme sıklığı daha fazla olan bipolar bozukluk sıklığı erişkinlikte kadınlarda daha yüksektir (Kennedy, Boydell, Kalidindi, Fearon, Jones, Os. J. 2005). Bipolar kadınlarda evlilik erkeklere göre daha yüksektir. Kesebir ve diğerlerine göre evli bipolar kadınlar, evli olmayanlara göre daha az depresif atak geçirmekte ve depresyonu daha hafif atlatmaktadır (2013).

Bipolar bozukluk farklı belirtileri ve değişik klinik seyri olan heterojen bir hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdemir, 2002). Hipomani maninin daha hafif bir formudur. Hipomani döneminde kişi normalde olduğundan daha iyi hisseder, aşırı keyiflidir, belirtiler hissedilmeyebilir. Kişi genelde hipomani durumundan hoşnuttur ve ilaçlarını bırakabilir.

Mani döneminin belirtileri:

-En önemli belirti uyku düzeninde bozulma. (Kişi, günlerce uykusuz kalmasına rağmen uyku ihtiyacında belirgin olarak azalma meydana gelir ve uykunun gerekliliğini inkar etme eğilimi gösterebilir).

-Yaygın dikkat dağınıklığı.

-Enerji ve motor düzeyinde artış. (Kişi yorulmak bilmez, kişi kendisini verimli, aktif ve ruhsal açıdan son derece iyi hisseder. Bu iyi hissetme hali kişinin tedavi ihtiyacını fark etmesini geciktirmektedir).

-Özgüven düzeyinde artış. (Kişi kendini olduğundan çok daha büyük görür ve olayların merkezindeymiş gibi hisseder, ilerleyen durumlarda kişi kendinin seçilmiş kişi, peygamber ya da evliya olduğunu düşünebilir).

-Keyif veren ve riskli olan davranışlara karşı dürtüsel artış (kumar, maddenin kötüye kullanımı, aşırı hızlı araba sürme, cinsel istekte artış, aşırı miktarda iş yapma, planlar ve projelerde artış).

-Aşırı mutlu ve enerjik ya da öfkeli hissetmek, duygularını kontrol etmekte zorlanma.

-Düşünce akışında hızlanma (zihninde düşünceleri hızla akmaya başlar).

-(Daha ağır durumlarda) Halüsinasyonlar ve dış gerçeklikle ilişkisiz yanlış inanışlar ve düşünceler (Altınbaş, 2020, s. 7).

Depresyon dönemindeki belirtiler:

-Kendini üzgün, kederli hissetmek ve normalde zevk aldığı şeylere karşı ilgisini kaybetmek.

-Öz bakımda azalma.

-Uyku bozuklukları (kişi çok uyuduğundan ya da uyuyamadığında yakını).

-İştah değişiklikleri (iştahta artış ya da azalma görülür).

-Dikkat dağınıklığı (dikkatini toplamada ve karar vermede güçlük çeker).

-Unutkanlık

- Değersizlik ve suçluluk hissi.

-Enerjide azalma

-Halsizlik ve yorgunluk

-Özkıyım düşüncelerinde artış (Altınbaş, 2020, s. 8).

Karma ataklarda ise mani ve depresyon dönemindeki belirtiler eş zamanlı olarak görülmektedir.

Duygudurum bozuklukları ile suç ilişkisi incelendiğinde bipolar bozukluğa sahip kişilerde suç oranı %25 olarak saptanmıştır. Bu suçlar daha çok mala ve çevreye zarar vermek şeklinde seyretmektedir. Suç işleyen ve psikotik bozukluk tanısı alan kişilerde ise %19,4 oranında bipolar bozukluk tanısı bulgulanmıştır (Ayar ve Ayar, 2021). Bipolar bozukluk yaşayan kişilerde özkıyım oranı ise oldukça yüksektir, başka bir deyişle bu hastalığa sahip kişiler depresyon döneminde şiddeti daha çok kendilerine yöneltmektedir.

Toplumsal yapıda suç oranının yükselmesiyle birlikte bipolar bozukluk tanılı kişilerin suç davranışları arasında doğru orantı olduğu görülmektedir (Ayar ve Ayar, 2021). Bu bağlamda ruhsal bozukluklar ile suç ilişkisi arasında nedensellik bağı olduğunu düşünmek gerçekçi bir yaklaşım değildir. İnsan biyo-psiko-sosyal bir varlıktır ve suçlar kişiler tarafından işlenmektedir. O halde suç söz konusu olduğunda sadece ruhsal alana odaklanmak yanlıştır, suçun azaltılmasında biyolojik ve sosyal etmenlere de ağırlık verilmelidir (Ayar ve Ayar, 2021). Madde bağımlılığında suç oranları yükselmektedir ama bipolar bozukluğa sahip kişilerin hepsinde madde bağımlılığı olduğunu söylemek yanlıştır. Bipolar bozukluk bazı etkenler söz konusu olduğunda tetiklenmektedir. Bu etkenler aile içi çatışmalar, stresli yaşam, sosyal ilişkiler, şiddete maruz kalma durumları, uyku-uyanıklık döngüsündeki bozulmalardır (Mengi ve Aygür, 2018). Bipolar bozukluğu olan bireyler sosyal, duygusal ve ekonomik sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunlarla baş etmek için desteğe ve yardıma ihtiyaç duymaktadır (Mengi ve Aygür, 2018).

Sinemada Bipolar Bozukluk Temsilleri

Lumiere Kardeşler'in 1895 yılında hareketli görüntüyü keşfetmelerinden bu yana sinema köklü bir değişim geçirmiştir. Gerçeğin kayıt altına alınması ile başlayan sinemada anlatım zamanla öykülü ve kurgusal filmlerle yeni bir boyut kazanmıştır. Yönetmenin ve senaristin hayal gücünün sonsuz irtifalarında öykülü filmler gelişme olanağı bulmuştur. Gerçekliğin yeniden üretimi olan sinemada bipolar bozukluk konusu ise 20. yüzyıldan sonra sinema perdesinde gösterilmeye başlanmıştır. Söz konusu hastalığı işleyen gerçek hayattan uyarılma ve kurmaca filmlerin ortak özelliği seyircinin hastalığa ilişkin fikir sahibi olmasını sağlamasıdır.

Bipolar bozukluğasahip kişilerin konu edinen filmlerde saldırgan ve aykırı davranışların belirgin bir özellik olarak verilmesi bu hasta bireylere karşı önyargıyı güçlendiren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zorlu kronik hastalıktan muzdarip kişilerin yaşam mücadelesinde saldırgan ve aykırı kişilikler olarak resmedilmesi izleyenlerde oluşturulan algı bakımından tartışılmaya değer bir konudur. Sinemanın "toplumu daha az yanılsamalardan oluşan bir dünya bilincine götüreceğine" (Osmanoğulları, 2016, s. 171) ilişkin yaygın görüş, bipolar bozukluk söz konusu olduğunda sekteye uğramaktadır. Örneğin 2018 yılında gösterime giren, yönetmenliğini Jean Veber'in yaptığı ve gerçek hayattan uyarılan "Bipolar" isimli film bipolar hastalığını konu edinmektedir. Çekingen bir karakter olan Harry Poole'un hastalığı agresif bir şekilde seyretmektedir. Filmde saldırgan davranışlarıyla ön plana çıkan Poole hastalığı kötüye gittikçe kişiliğindeki değişimle birlikte, cinayet işler. Bu film bipolar hastalarını cinayet işleyebilecek sapkın karakterler olarak göstermektedir. Özellikle cinayet haberlerinde katilin bipolar olduğunun altının çizilmesi bu tanıya sahip bireylere karşı olumsuz bir algı oluşturulmasında etkili olmaktadır. Ed Harris'in yönetmenliğini yaptığı ve ressam Jackson Pollock'un hayatını konu alan 2000 yapımı "Pollock" isimli filmde de benzer şekilde aykırı ve saldırgan davranışlar ön plana çıkmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modellerinden örnek olay çalışma metodu kullanılmıştır. “Örnek olay çalışma metodu” bir olay ya da olaylar hakkında veri toplamayı, kaydetmeyi ve olayın sunuşunun ve raporunun hazırlanmasını içermektedir. Verilerin yerinde toplanması “alan çalışması” olarak isimlendirilir ve gerektirdikleri şu şekilde sıralanabilir: -Katılarak ya da katılmayarak yapılan gözlem ve görüşme. -dokümanter delil, betimsel istatistik, test ya da anket uygulamaları. -Fotoğraf, film ya da video kayıtlarının kullanımı. Örnek olay araştırması dört aşamada gerçekleşmektedir: olayları seçme ve yaklaşımı görüşme, alan çalışması, kayıtların düzenlenmesi ve raporlaştırma (Köklü, 2019). Bu çalışmada örnek olay modeline uygun bir şekilde bipolar hastalığını konu edinen filmler seçilmiş, hastalığa sahip karakterler; mani, depresyon ve karma ataklarının belirtilerine göre sınıflandırılarak betimsel analiz yoluyla raporlaştırılmıştır. Filmlerdeki karakterler mani (neşelilik, yüksek enerji, özgüven artışı, çok konuşma (logore), cinsel istekte artış, iyimser bir bakış açısı, aşırı hareketlilik, yaratıcılıkta artış ve aşırı para harcama) ve depresyon (durgunluk, enerjide azalma, özgüven eksikliği az konuşma, cinsel istekte azalma, mutsuzluk, sosyal izolasyon, yaratıcılıkta azalma ve intihar teşebbüsü) belirtilerine göre sınıflandırılmıştır. Ayrıca filmdeki karakterler depresyon ve mani ataklarının ortak özelliklerine göre (aykırı davranışlar, maddenin kötüye kullanımı, uyku bozuklukları ve saldırganlık) kategorilere ayrılmıştır.

İncelenen Filmler

1997 yılında gösterime giren ve yönetmenliğini Mike Figgis'in yaptığı “*Mr. Jones*” filmi bipolar bozukluğa sahip Mr. Jones'un hayatını konu almaktadır. Dış dünyayı kendine göre algılayan Mr. Jones atakları sırasında kendisine zarar vermektedir. Yüksek bir enerjiye sahip olan ve genelde mani atakları şeklinde seyreden hastalığıyla Mr. Jones çılgınca motosiklet kullanır, orkestra yönetmeye kalkışır ve uçacağına inanır. Filmde bipolar bozukluğa ilişkin mani görünüşleri oldukça fazladır. Aşırı hareketlilik, yerinde duramama, enerjide artış, ekonomik olarak kaygısızlık (maddiyatta savurganlık), duygularını kontrol edememe (dinlemeye gittiği bir müzik dinletisinde kendisinin sahneye atarak şef gibi orkestrayı yönetmeye kalkışması ya da uçacağına inanarak çatıya çıkması) Mr. Jones'un hastalık belirtilerinin görünüşleridir.

Yönetmenliğini Ed Harris'in yaptığı ve 2000 yılında seyirciyle buluşan “*Pollock*” filmi Amerikalı ressam John Pollock'un gerçek yaşam hikâyesinden uyarlanan biyografik bir filmidir. Pollock, filmde aykırı davranışlarıyla ön plana çıkmaktadır. Yemek masasında bir anda ritim tutarak neşeli bir duygu durumunda görünen Pollock aniden ajite olabilmektedir. Ayrıca alkol bağımlısı olan Pollock sanatseverlerin bulunduğu bir ortamda şömineye idrarını yapacak kadar aykırı bir karakterdir. Sarhoş olduğu bir sırada araba kullanan Pollock trafik kazası geçirir ve ölür. Bu durumun bir özkıyım mı yoksa kaza mı olduğu ise açık uçlu bir konudur. Pollock filminde bipolar bozukluk görünüşleri sosyal uyumsuzluk, maddenin kötüye kullanımı, duygularda değişkenlik, karma epizotlar

şeklinde kendini göstermektedir.

Gerçek bir öyküden uyarlanan “*Bipolar*” filmi 2014 yılında gösterime girmiştir. Yönetmenliğini Jean Veber’in üstlendiği filmde Harry Poole karakteri bipolar hastalığı ile mücadele etmektedir. Çekingen bir karaktere sahip olan Poole kendi istemiyle Dr. Lanyon’un kliniğine yatar ve Lanyon’un bipolar bozukluğu tedavi etmek için geliştirdiği ilacı kullanmaya başlar. İlaç kullanımını sonrasında kendini daha iyi hissettiğini düşünen Poole bir süre sonra kadınlara karşı kışkırtıcı, cesur ve saldırgan bir kimliğe bürünür. Arka arkaya cinayetler işleyen Jones neticesinde tecrit edilerek müebbet hapse mahkûm edilir. Filmde bipolar bozukluğa ilişkin en çarpıcı görünüm Harry’nin saldırgan davranışları ve duygularının uçlarda olmasıdır.

Stephan Daldry’nin yönetmenliğini yaptığı 2002 “*The Hours*” (Saatler) filmi farklı zamanlarda yaşayan üç kadının birgününü konu edinmektedir. Bu kadınlardan biri yazar Virginia Woolf’tur. Yazarın yaşam öyküsünden uyarlanan filmde Woolf 1923 yılında Londra’nın kırsalında “Mrs. Dalloway” isimli romanını yazmakta ve ağır bir depresyon yaşamaktadır. Depresyonunun neticesinde ceplerine taş koyarak kendini nehre atmak suretiyle intihar eder. Diğer kadın karakter Laura Brown 1951 yılında yaşamakta ve “Mrs. Dalloway kitabını okumaktadır. Üçüncü kadın karakter Clarissa Vaughan ise 2001 yılında AIDS’e yakalanan eski kocası onuruna bir parti düzenlemektedir. Filmde bipolar bozukluğun en yıkıcı sonucu intihar göze çarpmaktadır. Woolf, izole bir hayat sürmektedir ve hastalığı depresyon şeklinde seyretmektedir. Woolf bipolar rahatsızlığına sahip olmasına rağmen maniye ilişkin bir görünüm verilmemektedir.

“*Sylvia*” (2003) filminin yönetmeni Christine Jeffs’tir. Film şair Sylvia Plath’ın yaşam öyküsünü konu almaktadır. 1956 yılında İngiltere’de geçen filmde Plath şair Ted Hughes ile tanışır, âşık olur ve evlenirler. Profesyonel bir şair olan kocası Hughes’in gölgesinde kaldığını hissedenden Plath varoluş sancuları yaşamaktadır. Kocasının kendisini aldattığından şüphelenen Plath kırılmalı, duygusal bir yapıya sahiptir ve bu duruma daha fazla dayanamayarak intihar eder. Filmde bipolar bozukluğun depresyon ucu belirgin olarak gösterilmekle birlikte mani görünümü yok denilecek kadar azdır. Sylvia karakterinde sosyal uyumsuzluk ön plana çıkmaktadır.

Kanada yapımı “*The Other Half*” (Öbür Parçam) (2016) filminin yönetmeni Joey Klein’dir. Film, bipolar bozukluğa sahip Emily ile erkek kardeşi ortadan kaybolduğu için bunalımda olan Nickie’nin aşklarını konu almaktadır. Emily hastalığından dolayı özel ilgi gerektiren bir durumdadır. Emily’nin babası Nickie ile Emily’nin ilişkilerine karşı çıkar. Film bipolar bozukluğa sahip Emily’nin ilişkilerinde nasıl zorlandığını gerçekçi bir anlatımla konu edinir. Filmde Emily ve Nickie basit bir yaşam için mücadele etmektedirler. Filmde Emily, sosyal bakımdan uyumsuz olarak verilmiştir. Bipolar bozukluk tanısı alan Emily’de aykırı davranışlar ve saldırganlık gözlemlenmektedir.

“*Delibal*” (2015) filminin yönetmenliğini Ali Bilgin yapmıştır. Film üniversite öğrencisi olan Barış ve Füsun’un aşkını konu almaktadır. Barış ve Füsun birbirine âşık olur ve evlenirler. Sonrasında Barış’ın davranışlarında gariplik başlar, doktora giden

Barış bipolar bozukluğa sahip olduğunu öğrenir ve ilaç tedavisine başlar, bu hastalıktan Füsun'un haberi yoktur. Barış süreci tek başına yönetmek ister ama başarılı olamaz. Bir süre sonra ilaçların yan etkilerinden dolayı ilaç kullanmayı bırakan Barış ve Füsun için yaşam zor bir hal alır. Nihayetinde Barış intihar eder. Filmde Barış bipolar bozukluğun hipomani belirtilerini göstermektedir. Barış, enerjik, hayat dolu ve hareketlidir.

Yönetmenliğini Steven Soderbergh yaptığı "*The Informant*" (2009) (İspiyoncu) filmi gerçek bir yaşam öyküsünden yola çıkmaktadır. Film Mark Whitacre'nin FBI'dan muhbirlik teklifi alması ve kabul etmesinin ardından yaşanan olayları konu almaktadır. Whitacre ADM'de üst yönetici olarak çalışmaktadır. Şirketin yasadışı fiyat sabitleme faaliyetlerine karşı muhbir olması için FBI tarafından görevlendirilir. Whitacre muhbirlik yapmaya başlar fakat söylediği yalanlar yüzünden strese girer, tuhaf davranışları ve yaşadığı bipolar rahatsızlık yüzünden başarılı olamaz. Filmde Whitacre, sosyal uyumsuzluğa sahiptir, psikolojik tanı almıştır ve saldırgan davranışlar göstermektedir. Bipolar hastalığına ilişkin mani ve depresyon belirtileri filmde görünmemektedir.

Yönetmenliğini David O. Russel'ın yaptığı "*Silver Linings Playbook*" (2012) (Umut Işığım) filmi Bipolar bozukluk hastası Pat Solitano'nun eşinin kendisini aldatmasından sonra yaşadıklarını konu almaktadır. Akıl hastanesinde kaldıktan sonra ailesinin yanına dönen Pat eski eşiyle barışmaya çalışır ama eşi istemez. Sonrasında eşini kaybettiği için acı çeken ve sorunları olan Tiffany ile tanışır. Birlikte dans yarışmasına katılmak için hazırlık yapan Pat Tiffany'le aşk yaşamaya başlar. Pat bipolar tanısı almıştır, hastalığın hipomani ve mani görünümü fazladır. Pat enerjiktir, hareketlidir ve yerinde duramama ve çok konuşma gibi mani özellikleri göstermektedir.

"*Filth*" (2014) (Pislik) filminin yönetmenliğini Jon S. Baird yapmıştır. Film bipolar hastası ve uyuşturucu bağımlısı yozlaşmış bir polis olan Bruce Robertson'un öyküsünü konu almaktadır. Bruce eşini geri kazanabilmek için tek yolun terfi alması olduğuna inanmıştır. Terfi alabilmek için her yolu deneyen Bruce iş arkadaşlarını manipüle eder ve iş hayatında ahlaki değerlerden yoksundur. Halüsinasyonlar görmeye başlayan Robertson bir süre sonra gerçeklik algısını kaybederek intihar eder. Bruce'un hastalığı psikotik özelliklidir. Sosyal bakımdan uyumsuz olan Bruce iyimser bir bakış açısına sahip olmasına ve çok konuşmasına rağmen bir depresyon görünümü olan mutsuzdur.

"*Infinitely Polar Bear*" (2014) (Sonsuz Kutup Ayısı) filminin yönetmenliğini Maya Forbes yapmıştır. Ailesinin kalbini kazanmaya çalışan manik baba Cam'in eşi eğitimini tamamlamak için şehir dışına gider. Bu süreçte kızlarına bakan Cam bipolar bozukluk hastasıdır. Cam kızlarına çok düşkündür, onlar için her şeyi yapabilecek enerjiye sahip, özverili bir babadır. Bir süre akıl hastanesinde yatan Cam'in öyküsünün anlatıldığı film trajikomik bir üsluba sahiptir. Filmde Cam'in rahatsızlığı daha çok manik belirtiler (neşelilik, yüksek enerji, özgüven artışı, iyimser bir bakış açısı, yaratıcılıkta artış) göstermektedir. Akıl hastanesinde tedavi gören Cam sosyal bakımdan uyumsuzdur, yardım istemekten çekinmez ve bir süre tecrit edilerek yaşamıştır.

Antonia Bird'ün yönetmenliğini yaptığı "*Mad Love*" (1995) (Çılgın Aşk) filmi

Matt Leland ve Casey Robert'in tanışmalarını ve birbirlerine âşık olmalarını konu almaktadır. Lise öğrencisi Matt ikiz kardeşleri ve babasıyla birlikte göl kıyısında bir evde yaşamaktadır. Casey Roberts ise gölün diğer tarafındaki evde yaşamaktadır. Maat teleskobuyla Casey'i fark eder, ona ilgi duymaya başlar, kısa sürede birbirlerine âşık olurlar. Maat ile Casey tanıştıklarında, Casey çok neşeli ve hayat dolu genç bir kadındır. Casey bipolar bozukluk rahatsızlığına sahiptir. İntihar teşebbüsünün ardından ailesi Casey'i hastaneye yatırır ama Matt Casey'i hastaneden kaçıtır. Casey görünürde hiçbir sorun yokken yine intihara teşebbüs eder, Matt onun özel yardıma ihtiyacı olduğunu anlar. Casey'nin hastalığının mani görünümü (yüksek enerji, iyimser bakış açısı, aşırı hareketlilik) daha fazladır. Aykırı davranışlar gösteren Casey'nin uyku düzeni bozuktur. Bir depresyon belirtisi olan mutsuzluk Casey'de görünmektedir.

“*Distorted*” (2018) filminin yönetmenliğini Rob W. King yapmıştır. Film akıl sağlığı ile ilgili sorunları olan Lauren'in öyküsünü konu almaktadır. Yeni bir yaşam tarzı denemeye karar veren Lauren “akıllı apartman” denilen binalardan birine taşınır. Eve yerleştikten sonra Lauren çok geçmeden açıklanamayan sesler ve görüntüler görmeye başlar. Hastalığının yeniden nüksettiğini düşünen Lauren seslerin hastalığından kaynaklanmadığına emin olur. Lauren çok geçmeden kendini kimsenin aklına gelmeyecek korkunç gerçeklerin içinde bulur. Lauren bipolar bozukluk tanılı olmasına rağmen Lauren'de mani ya da depresyon görünümü yoktur. Lauren psikotik özellikli bipolar bozukluğun belirtisi olan halüsinasyonlar gördüğüne inanır ama gerçekte halüsinasyon görmemektedir.

Son olarak, yönetmenliğini Paul Dalio'nun yaptığı “*Touched with Fire*” (2018) (Ateşle Oynayanlar) filmi tedavi için gittikleri hastanede tanışan bipolar bozukluk hastası Carla ve Marco'nun birbirine âşık olmasını konu almaktadır. Doktorlar ve ebeveynleri birbirlerinin hastalığını tetikledikleri gerekçesiyle birlikte olmasını istemezler ama onlar engellere rağmen bir arada olmanın yolunu bulurlar. Akıl sağlıkları ve aşk arasında seçim yapmaları gerektiğinde Carla sağlıklı bir yaşamı tercih eder, Marco'dan ayrılır. Psikiyatrik tanısı olan Marco, akıl hastanesinde tedavi görür, sosyal bakımdan uyumsuzdur ve bir süreliğine tecrit edilir. Marco'da mani belirtileri (neşelilik, yüksek enerji, çok konuşma, iyimser bir bakış açısı ve yaratıcılıkta artış) ve depresyon belirtileri (durgunluk, enerjide azalma, az konuşma, mutsuzluk, sosyal izolasyon, intihar teşebbüsü) gözlemlenmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilerek “davranış bozukluklarını tanıma, kişisel özellikler, mani atakları, depresyon atakları ile mani ve depresyon ortak özellikleri” bağlamında içerik çözümlemesi yapılmıştır. İçerik analizi birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde kategorize ederek, sözel, yazılı ve sistematik bir bütün olarak incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizinin bir türü olan betimsel analizde belirli bir konudaki çalışmaların genel eğilimleri betimleyici bir yaklaşımla sunulmaktadır. Betimsel içerik analizinde amaç incelenen çalışmalardan elde edilen verilerin analizinde hem nicel hem de nitel yöntemler

kullanılarak daha bütüncül bir sonuç ortaya koymaktır (Dinçer, 2018). Betimsel içerik analizi ile araştırılan tema ile ilgili çalışmaların analiz edilmesi ve sonrasında elde edilen bulguların resmedilmesi sağlanmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014). Bu bağlamda bipolar gerçekliğini konu edinen 14 film tercih edilmiş ve bipolar bozukluğun özelliklerine göre analiz edilmiştir. Betimsel analizle, filmlerdeki karakterleri bipolar bozukluğun tanıtıcı bulguları göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş, içerik analizi yoluyla da veriler tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda betimsel analiz sayesinde birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkili olduğu tespit edilen veriler bipolar bozukluk kavramları ve temaları çerçevesinde yorumlanmıştır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2010, s. 322). Betimsel yaklaşımda amaç gözlem sonucunda elde edilen verilerin düzenlenmesi ve yorumlanmasıdır. Veriler, temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanır. Bulgular arasında karşılaştırma yapılarak neden sonuç ilişkisi kurulur (Karataş, 2015). Bu çalışmada da araştırma sorularından, kavramsal çerçeveden ve gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi içinde çerçeve oluşturulduktan sonra çerçeveye göre temalar altında düzenlenmiştir. Düzenlenen veriler, alıntılarla desteklenmiş, veri sonuçları ve bilimsel araştırmaların sonuçları karşılaştırılmıştır. Betimsel analiz, araştırmacıların çalışmak istedikleri olgular hakkında özet bilgi edinebilmelerini sağlamak için sıklıkla başvurdukları bir yöntemdir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008).

Bulgular ve Bulguların Yorumlanması

Tablo-1: Karakterlerin demografik özelliklere göre dağılımı

Film	Yaşı (Filmdeki yaşı)	Cinsiyeti	Medeni Hali	Mesleği	Eğitim Düzeyi
Mr. Jones (1997)	35-40	Erkek	Bekâr	İnşaat Ustası	Belirsiz
Pollock (2000)	45-55	Erkek	Evli	Ressam	Belirsiz
The Hours (2002)	30-40	Kadın	Evli	Yazar	Belirsiz
Sylvia (2003)	30-40	Kadın	Evli	Şair	Belirsiz
The Other Half (2016)	20-25	Kadın	Bekâr	Belirsiz	Belirsiz
Delibal (2015)	26-30	Erkek	Evli	Mimar	Üniversite
İspiyoncu (2009)	35-45	Erkek	Evli	Yönetici	Üniversite
Umut Işığım (2012)	35-40	Erkek	Dul	Öğretmen	Üniversite
Pislik (2014)	35-40	Erkek	Dul	Polis	Üniversite
Mad Love (1995)	17-20	Kadın	Bekâr	Öğrenci	Lise
Bipolar (2014)	20-30	Erkek	Bekâr	Belirsiz	Belirsiz
Infinitely Polar Bear (2014)	35-40	Erkek	Evli	Ev erkeği	Üniversite
Distorted (2018)	30-35	Kadın	Evli	Ressam	Belirsiz
Touched With Fire (2015)	30-35	Erkek	Bekâr	Belirsiz	Belirsiz

Bipolar bozuklukta başlangıç yaşı, cinsiyet, hastalık öncesi işlevsellik gibi değişkenlerin kayda değer bir etkilerinin olmadığı düşünülmektedir (Yeloğlu ve

Hocaoğlu, 2017). İncelenen filmlerde karakterlerin yaş grubunun 17-55 yaş aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Filmlerde bipolar bozukluğun ne zaman başladığı belirsizdir, erken görünüm sadece üç filmde vardır, araştırmalara göre ise bu hastalık erken yaşlarda başlamaktadır (Namlı, Karakuş, Tamam, Demirkol, 2016).

Cinsiyetlere göre dağılımda ise erkeklerin kadınlara göre anlamlı bir şekilde ayrıştığı (9 erkek, 5 kadın) gözlemlenmiştir. Araştırmalar ise erişkin kadınlarda bipolar bozukluğun daha sık olduğunu göstermektedir (Kesebir vd., 2013). Sadece “Touched with Fire” filminde hem erkek hem de kadın bipolar temsiline yer verilmiştir. Bu çalışmada erkek karakter bipolar bozukluk özelliklerini daha çok gösterdiği için erkek karakter tercih edilmiştir.

Bipolar bozuklukta evlenme oranlarının düşük olmasına rağmen filmlerde karakterlerden 4’ü bekâr, 2’si dul, 8’i evlidir. Araştırmalara göre ise hastalığın bekârlarda daha sık görüldüğü saptanmıştır (Yeloğlu ve Hocaoğlu, 2017). Filmlerde evli kadın sayısı 3 iken erkek sayısı 5’tir. Araştırmalara göre ise evli olma oranları bipolar kadınlarda erkeklere göre daha yüksektir. Evli kadın hastaların depresyon şiddetleri daha düşüktür ve yine evli kadın hastalar evli olmayanlara göre daha az depresif atak geçirmektedir (Kesebir vd., 2013).

Meslek gruplarına göre dağılım çeşitlilik göstermektedir, yine de çoğunluğun sanatla ilgilenen kişiler olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum bipolar bozuklukla sanat ilişkisini gündeme getirmektedir (Kesebir, vd., 2013). Temsillerde 5 karakter sanatla ilgilenmektedir. Araştırmanın sonucu da bipolar bozukluğun sanatla yakından ilişkili olduğunu ima eder niteliktedir. Adele Juda (1949), on yedi yıl süren araştırmasında 113 sanatçının üçte ikisinin fiziksel olarak normal olmalarına karşın genel nüfusa oranla daha fazla ruhsal bozukluk gösterdiğini saptamıştır. Psikiyatrik bozukluklar en çok şairlerde (%50) ve müzisyenlerde (%38), ressamalarda ise %20, heykeltıraşlarda %18 ve mimarlarda %17 bulgulanmıştır. Ayrıca sanatçı grubundaki bireylerin kardeşleri ve çocuklarında bipolar bozukluğa ve intihara genel nüfustaki bireylerden daha yatkın oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca biyografik çalışmalar üzerine yapılan incelemeler, yaratıcılıkla ruhsal bozukluk arasında bağ olduğunu göstermektedir (Soygür, 1999).

Filmler eğitim düzeylerine göre incelendiğinde büyük bir çoğunluğun (8) eğitim düzeyleri belirsizdir. Eğitim düzeyleri söz konusu olduğunda üniversite mezunu olan karakterler 5 kişiden oluşmaktadır. Eğitim düzeyi belli olmayanlar 8 kişi, henüz liseye devam eden sayısı ise 1’dir. Mengi ve Aygür’ün yaptığı araştırmaya göre bipolar bozukluk eğitim hayatını olumsuz etkilemektedir (Mengi ve Aygür, 2018).

Tablo-2: Karakterlerin W. A. Scott'un davranış bozukluklarını tanıma kuramına göre dağılımı

Film	Akıl Hastanesinde Tedavi	Sosyal Uyumsuzluk	Psikiyatrik Tanı ve Testler	Yardım İsteme	Tecrit Edilme
Mr. Jones (1997)	Var	Var	Var	Yok	Var
Pollock (2000)	Yok	Var	Var	Yok	Var
The Hours (2002)	Yok	Var	Var	Yok	Var
Sylvia (2003)	Yok	Var	Var	Var	Var
The Other Half (2016)	Yok	Var	Var	Yok	Yok
Delibal (2015)	Yok	Var	Var	Var	Yok
İspiyoncu (2009)	Yok	Var	Var	Yok	Var
Umut Işığım (2012)	Var	Var	Var	Yok	Yok
Pislik (2014)	Yok	Var	Var	Var	Yok
Mad Love (1995)	Var	Var	Var	Var	Var
Bipolar (2014)	Var	Var	Var	Var	Var
Infinitely Polar Bear (2014)	Var	Var	Var	Var	Yok
Distorted (2018)	Yok	Yok	Var	Yok	Yok
Touched With Fire (2015)	Var	Var	Var	Yok	Var

Filmde karakterlerin 6'sının akıl hastanesinde tedavi edildiği, 8'inin ise akıl hastanesinde tedavi geçmişinin olmadığı tespit edilmiştir. Filmdeki karakterlerden biri hariç hepsinde sosyal uyumsuzluk görülmüştür. Karakterler psikiyatrik tanı ve testlere göre değerlendirildiğinde biri hariç hepsi psikiyatrik tanı almıştır. Karakterlerin 8'si herhangi bir yardım isteme girişiminde bulunmazken 6'sı yardım istemiştir. Bu durum hasta kişinin hastalığını kabul edip etmemesiyle ilişkilendirilebilir. Araştırmalar erkek cinsiyetin, düşük eğitim seviyesinin, genç yaşın, yan etki korkusunun, zayıf iç görünün, vb. gibi etkenlerin tedaviyi sekteye uğrattığını göstermiştir (Karaytuğ, Tamam, Demirkol, Namlı, 2022). Karakterlerden 8'i hayatlarının bir döneminde dahi olsa kendi istekleriyle ya da zorla tecrit edilmiştir, 6 kişi ise tecrit edilme riski yaşamadan sosyal yaşamın içinde kalmışlardır. Morselli ve Elgie'nin çalışmasında, bipolar bozukluk hastalarının %28'i kendilerini sosyal yaşamda ve çevrelerinde reddedilmiş hissettiklerini söylemişlerdir (2003).

Tablo-3: Karakterlerin manik belirtilere göre dağılımı

Film	Neşelilik Öfori	Yüksek Enerji	Özgüven Artışı	Çok Konuşma Logore	Cinsel İstekte Artış	İyimser Bir Bakış Açısı	Aşırı Hareketlilik	Yaratıcılıkta artış	Aşırı Para Harcama
Mr. Jones (1997)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Belirsiz	Var
Pollock (2000)	Var	Var	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Var	Var	Var
The Hours (2002)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Sylvia (2003)	Var	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
The Other Half (2016)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Yok
Delibal (2015)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Yok
İspiyoncu (2009)	Yok	Yok	Yok	Var	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Umut Işığım (2012)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Belirsiz	Yok
Pislik (2014)	Yok	Yok	Yok	Var	Belirsiz	Var	Yok	Belirsiz	Yok
Mad Love (1995)	Var	Var	Var	Yok	Belirsiz	Yok	Var	Belirsiz	Yok
Bipolar (2014)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Yok
Infinitely Polar Bear (2014)	Var	Var	Yok	Var	Belirsiz	Var	Var	Yok	Yok
Distorted (2018)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Touched With Fire (2015)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Yok

Mani atağının en belirgin özelliği olan aşırı neşelilik (öfori) söz konusu olduğunda karakterlerin 10'unda neşelilik gözlenirken 4'ünde gözlenmemiştir. Yakın

şekilde karakterlerden yüksek enerjili temsil edilenlerin sayısı 9 iken yüksek enerji görülmeyenlerin sayısı 6'dır. Mani atağının bir diğer önemli özelliği olan özgüven artışı ise %50'ye %50 dağılım göstermektedir. Hipomanik ve manik atak sırasında libido artışı, uygunsuz cinsel birliktelikler ve hiperseksüalite gözlemlenebilmektedir (Koroğlu ve Güleç, 2007). Filmdeki karakterlerde ise mani döneminde cinsel istekte artış belirsizdir. İyimser bir bakış açısına sahip olanların sayısı 8 iken bu bakışa sahip olmayanların sayısı 7'dir. Karakterlerde aşırı hareketli olanların sayısı 5, hareketlilik gözlemlenmeyenlerin sayısı 10'dur. Mani döneminde karakterlerin yaratıcılıkta artışı 5 iken yaratıcılıklarında artış görülmeyenlerin sayısı benzer şekilde 5, yaratıcılıkta artış olup olmadığı belirsiz kalanların sayısı da 5'tir. Aşırı para harcama söz konusu olduğunda karakterlerden sadece 1'inde bu durum gözlemlenmiş, diğerlerinde gözlemlenmemiştir. Hâlbuki para harcama eğiliminde artış mani ataklarının önemli bir özelliğidir.

Tablo-4: Karakterlerin depresif özelliklere göre dağılımı

Film	Durgunluk	Enerjide azalma	Özgüven Eksikliği	Az konuşma	Cinsel İstekte Azalma	Mutsuzluk	Sosyal İzolasyon	Yaratıcılıkta azalma	İntihar Teşebbüsü
Mr. Jones (1997)	Var	Var	Yok	Yok	Belirsiz	Var	Yok	Yok	Yok
Pollock (2000)	Var	Var	Yok	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Yok
The Hours (2002)	Var	Var	Yok	Var	Belirsiz	Var	Var	Yok	Var
Sylvia (2003)	Var	Var	Var	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Var
The Other Half (2016)	Var	Var	Yok	Yok	Belirsiz	Var	Yok	Yok	Var
Delibal (2015)	Var	Var	Yok	Var	Belirsiz	Var	Yok	Yok	Var
İspiyoncu (2009)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Umut Işığım (2012)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Belirsiz	Yok
Pislik (2014)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Var	Yok	Belirsiz	Var
Mad Love (1995)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Var	Yok	Belirsiz	Var
Bipolar (2014)	Var	Var	Var	Yok	Belirsiz	Var	Yok	Var	Var

Infinately Polar Bear (2014)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Distorted (2018)	Yok	Yok	Yok	Yok	Belirsiz	Yok	Yok	Yok	Yok
Touched With Fire (2015)	Var	Var	Yok	Var	Belirsiz	Var	Var	Var	Var

Depresyon kadınlarda daha sık görülmektedir (Kesebir vd., 2013). Depresyonun en belirgin özelliklerinden olan durgunluk karakterlerin %42'sinde gözlemlenmiştir. Depresyonun diğer belirgin özelliği olan enerjide azalma söz konusu olduğunda karakterlerin 6'sında bu durum gözlemlenirken, 9'unda gözlemlenmemiştir. Karakterlerin 10'u herhangi bir özgüven eksikliği yaşamazken, 4'ünde özgüven eksikliği saptanmıştır. Depresyon döneminde cinsel işlev bozuklukları yaşandığı bilinmektedir (Namlı vd., 2016). Filmlerdeki karakterlerin cinsel isteklerinde azalma durumu hakkında herhangi bir bulguya rastlanılamamıştır. Mutsuzluk söz konusu olduğunda karakterlerin 4'ü mutsuzluk yaşarken 10'unda bu durum gözlemlenmemiştir. Bipolar bozukluğa sahip olanlarda sıklıkla görülen sosyal izolasyon (Sayar, Hızlı, Özten, Ünsalver , 2014) karakterlerde hayli düşüktür. Sosyal izolasyon yaşayanların sayısı 4 iken yaşamayanların sayısı anlamlı şekilde (10) ayrılmıştır. Karakterlerin 4'ü yaratıcılıklarında azalma yaşarken, yaratıcılıkta azalma yaşamayanların sayısı 7'dir, yaratıcılıkta azalma yaşadıkları belirsiz olanların sayısı ise 3'dür. Bipolar bozuklukta yaşanan depresyonun en yıkıcı sonuçlarından birisi özkıyımdır. Araştırmalara göre bipolar bozukluk tanısı alan hastaların yaklaşık % 20'si intihar sonucunda ölmektedir (Yeloğlu ve Hoccoğlu, 2017). Özkıyım davranışının mani döneminde daha az olduğu, karma dönemlerde ise intihar riskinin daha yüksek olduğu iddia edilmektedir (Yazıhan, Doruk, Balıkcı, Erdem, 2015). Filmler söz konusu olduğunda ise karakterlerin özkıyım oranı %57, 14'tür. Karakterlerin 8'inde intihar teşebbüsü varken, 6'sında bu durum gözlemlenmemiştir.

Tablo-5: Karakterlerin mani ve depresyon atakları ortak özelliklerine göre dağılımı

Film	Aykırı Davranışlar	Maddenin Kötüye Kullanımı	Uyku Bozuklukları	Saldırganlık
Mr. Jones (1997)	Var	Yok	Yok	Var
Pollock (2000)	Var	Var	Yok	Var
The Hours (2002)	Var	Yok	Yok	Yok
Sylvia (2003)	Var	Yok	Var	Var

The Other Half (2016)	Var	Yok	Yok	Var
Delibal (2015)	Var	Yok	Var	Var
İspiyoncu (2009)	Var	Yok	Yok	Yok
Umut Işığım (2012)	Var	Yok	Var	Var
Pislik (2014)	Var	Var	Yok	Var
Mad Love (1995)	Var	Yok	Yok	Var
Bipolar (2014)	Var	Var	Var	Var
Infinitely Polar Bear (2014)	Var	Var	Yok	Var
Distorted (2018)	Yok	Yok	Yok	Yok
Touched With Fire (2015)	Var	Var	Var	Var

Mani ve depresyonun ortak özelliklerinden birisi aykırı davranışlardır. Karakterlerin 13'ünde aykırı davranışlar gözlemlenirken sadece 1 kişide aykırı davranışlar gözlemlenmemiştir. Madde kötüye kullanımı söz konusu olduğunda, maddeyi kötüye kullananların sayısı 5 iken kullanmayanların sayısı 9'dur. Filmlerde literatürle uyumlu şekilde madde kullanımı kadınlara oranla erkeklerde daha sık görülmektedir. Bununla birlikte alkol ve madde bağımlılığı geliştirme riski kadınlarda daha fazladır (Yeloğlu vd., 2017, s. 44). Ülkemizde 125 hasta üzerinde yapılan bir araştırmaya göre erkek hastaların %11.2'sinde madde kötüye kullanımı varken kadınlarda bu oran %0'dır (Kesebir, vd., 2013 s. 221, 225). Karakterlerde uyku bozuklukları görülme oranının düşük olduğu (%35) saptanmıştır. Uyku bozukluğu yaşayanların sayısı 5, yaşamayanların sayısı 9'dur. Bipolar bozuklukta uyku sorunları sıklıkla görülmektedir. Araştırmalara göre bipolar bozukluk hastalarında uyku bozuklukları, azalmış işlevsellik, kötü hastalık gidişi ve yaşam kalitesi ile ilişkilendirilmiştir (Keskin ve Tamam, 2016, s. 255). Karakterlerin saldırganlık oranı oldukça (%71, 42) yüksektir, saldırgan eylemlerde bulunanların sayısı 10, bulunmayanların sayısı yalnızca 4'tür.

Sonuç

Bipolar bozukluk tüm dünyada görülen, tedavi edilmediğinde ciddi sonuçları olan kişinin hem kendisine hem de çevresine zarar veren bir rahatsızlıktır. Arguvanlı Çoban ve Taşçı'nın yaptığı çalışmaya göre hastalara bakım verenlerin yarısından fazlasının bilgiye ve bakımda desteğe gereksinim duydukları saptanmıştır. Ayrıca bakım verenlerin fiziksel, ruhsal sağlığının ve sosyal ilişkilerinin etkilendiği, kendilerine olan bakımlarını yerine getiremedikleri bulgulanmıştır (Arguvanlı Çoban ve Taşçı, 2013).

Bipolar bozukluk ile başa çıkmanın en temel yolu bipolar bozukluktan muzdarip olan kişinin yardım istemesinden geçmektedir. Tedavi edilmediğinde ölümlerle sonuçlanma ihtimali yüksek olan bipolar bozukluk (Yeloğlu ve Hocaoglu, 2017) tedavisi olan bir rahatsızlıktır. Bu yüzden teşhis ve tanı çok önemlidir, tedavi teşhis ve tanı sonrasında yapılmaktadır. Sinemada bipolar bozukluğun temsillerinde bu rahatsızlığı yaşayan karakterlerin büyük bir çoğunluğunun saldırgan bir yapıya sahip şekilde verilmesinin hastalıkla ilgili ön yargı oluşturabileceğini vurgulamak gerekir. Geçmişten günümüze damgalamaya en çok maruz kalanlar ruhsal hastalığa sahip olanlardır. Damgalama dışlamayı ve izolasyonu da beraberinde getirmektedir (Taşkın, 2007). Sosyal yaşamda hâlihazırda damgalanmış olarak yaşamaya mahkûm olan hastalık sahipleri için bu durum olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Hastalığa sahip kişiler sosyal izolasyona maruz kalabilmektedir. Bipolar bozukluğu konu edinen filmlerde karakterlerin topluma kazandırılma oranları oldukça düşüktür.

Sinema gerçeğe, gerçek yaşama öyküden bir sanat dalıdır. Bu bağlamda sadece bir düş fabrikası olmayan sinemada bipolar temsillerinin gerçeğe ne kadar yakın temsil edildiği incelenmiştir. Sinemada bipolar bozukluk konusunu işleyen filmlerde saldırgan temsiller, bipolar bozuklukla ilgili kritik bir sorunu da gündeme getirmiştir. Bu sorun, hâlihazırda zaten “deli” olarak damgalanan kişilerin aykırı, saldırgan ve sapkın davranışlarının gösterilmesidir. Bipolar bozukluk filmlerinin büyük bir çoğunluğu, “öteki” konumunu besleyen bir anlayışla verilmektedir. Sinemada bipolar bozukluğun karikatürize edilerek verilmesi, bu rahatsızlığı yaşayan insanların umutlarının kırılmasına neden olabilir. Sinemada yanlış veya eksik temsiller bipolar rahatsızlığına yardım edilemez mesajı verebilmektedir.

Araştırmanın amacı filmlerde bipolar bozukluk temsillerinin gerçekliği ne kadar temsil ettiğini saptamaya çalışmaktır. İncelenen filmlerin 5’inin gerçek hayattan uyarılma olması dikkat çekmektedir. Gerçek hayattan uyarılan filmlerin çoğunluğunu sanatçıların öz yaşam öyküleri oluşturmaktadır. Sanatçıları konu edinen filmlerde (Pollock, The Hours, Sylvia, Bipolar) ise depresyon görünümü daha fazladır. Diğer filmlerde de depresyon görünümü daha fazladır. Hem mani hem de depresyon atağı semptomlarını gösteren filmlerin sayısı 6’dır. İki uçlu olan bu hastalığın iki ucunun da gösterilmesi, filmlerin gerçekçiliğini arttırmakta önemli bir etkidir. Elde edilen bulgular sonucunda söz konusu bipolar bozukluğu temsil eden filmlerin büyük bir çoğunluğunun (%92,85) bipolar gerçeğini tıp biliminin tanımladığı doğrultuda verdiği ve filmlerin bipolar bozukluğa ilişkin prototip olma özelliği taşıdığı saptanmıştır. Araştırmaya konu olan filmlerden sadece birinde (Distorted) karakter bipolar bozukluk tanısı olmasına rağmen, bipolar bozukluk semptomları göstermemektedir.

Filmlerdeki karakterlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bipolar bozukluğun mani özellikleri %71,42’inde görülmekte, depresyon %57’inde karma ataklar ise %42,85’inde görülmektedir. Bu veriler ışığında filmlerde bipolar bozukluğun daha çok mani belirtilerinin gösterildiğini söylemek mümkündür.

Filmlerdeki karakterlerin tamamı psikolojik tanı almış bireylerden oluşmaktadır.

Filmdeki karakterlerin %42'sinin akıl hastanesinde yatma geçmişi vardır. Bipolar bozukluğa sahip bireylerin önemli bir bölümünde en az bir intihar öyküsü olduğu bilinmektedir (Hocaoğlu, 2013). Bu çalışmada intihar temsili %35'le sınırlı kalmıştır. Bipolar bozuklukta mani atağı hastalığın teşhisinde önemli bir yer tutmaktadır. Mani atağının önemli görünümülerinden birisi olan neşelilik (öfori) karakterlerin %71,42'sinde görülmektedir. Diğer bir mani belirtisi olan çok konuşma (logore) ise karakterlerin %64,28'inde gözlemlenmiştir. Depresyonun önemli bir belirtisi olan mutsuzluğun görünme oranı %71,42'dir.

Karakterlerin 8'inin toplumsal yaşamdan kendilerini tecrit etmeleri ya da tecrit edilmeleri ise çarpıcı bir gerçekliği gözler önünde sermektedir. Bu durum bipolar bozukluğa sahip olan insanların topluma kazandırılmasında önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Etik Beyanı: Yazar çalışmanın, etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynakça

- Akay, Ö. (2008). *Bipolar bozuklukta kişilik özelliklerinin hastalık seyrine etkisi*. (Tıpta uzmanlık tezi). Yükseköğretim Başkanlığı Tez Tarama Merkezi veri tabanından erişildi (225888).
- Akdemir, D. (2002). Bipolar affektif bozukluğunun nörobiyolojisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9 (2), 110-117. Erişim adresi: https://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_30209/cogepderg-9-110.pdf
- Altınbaş, K. (2020). *Bipolar bozukluk hakkında bilmeniz gerekenler*. Abdi İbrahim Otsuka. Erişim adresi: <http://www.bipolarturkiye.org/images/bipolar-bozukluk-hakkinda-bilmeniz-gerekenler.pdf>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu ve S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Applebey, M. (1992). *Akıl hastalığını anlamak*. (B. Güngör, Çev.). Ankara: Öteki Yayınları.
- Arguvanlı Çoban, S. ve Taşcı, S. (2013). Bipolar affektif bozukluğu olan hastalara bakım verenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlarla başetme durumları. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 21-30 . Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/>

[erusaklik/issue/5986/79602](https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2255938)

- Ayar, E. ve Ayar Y. (2021). Ruhsal bozukluklarda suç yönelim: derleme: *Abant Journal of Health Sciences and Technologies*, 1(2), 083-091. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2255938>
- Aytekin, H. ve Eroğlu, İ. (2018). *Bir anlatma vaadi: Senaryo*. Selahattin Yıldız (Ed.), Sinema dili beyaz perdeyi yaratanlar (s. 15-50) içinde. İstanbul: Su Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Butcher, James N. Mineka, S. Hooley ve Jill M. (2013). *Anormal psikoloji temel kavramlar*. (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Bresson, R. (2000). *Sinematograf üzerine notlar*. (N. Güngörmüş, Çev.). İstanbul: Nisan Yayınları.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin parametreleri. *Education and Science*, 5, 33-38. DOI: 10.15390/EB.2014.3412.
- Cevizci, A. (2002). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: ParadigmaYayınları.
- Diñer, S. (2018). Eğitim bilimleri araştırmalarında içerik analizi: Meta-analiz, meta-sentez, betimsel içerik analizi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 176-190. doi: 10.14686/buefad.363159
- Eroğlu, M. Z. ve Özpoyraz N. (2010). Bipolar bozuklukta koruyucu tedavi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2, 206-236. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115150>
- Foucault, M. (2011). *Büyük kapatılma*. (I. Ergüden ve F. Keskin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2017). *Deliliğin tarihi*. (M. A. Kılıçbay, Çev.). İstanbul: İmge Yayınları.
- Fox, D., Prilleltensky, I., Austin, S. (2012). *Eleştirel psikoloji*. (Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneğinin Kollektif Çevirisi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gadamer, H. G. (1989). *Truth and method*. New York&London: Continuum.
- Geçtan, E. (1993). *Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Goffman, E. (2008). *Damga*. (L. Ünsaldı, Çev.). Ankara: Heretik.
- Güleç, C. ve Köroğlu E. (2007) *Psikiyatri temel kitabı*. Ankara: Medico Graphics Matbaası.

- Hancığaz, E. (2016). Türkiye'nin toplumsal ve kültürel yapısındaki delilik olgusunun Türk sinemasına yansımaları. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1, 1-20. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader/issue/28203/299479>
- Hancığaz, E. (2020). Kültürel farklılık açısından delilik olgusu (Amerikan ve Türk sinemasına yansımaları). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 313-329. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1379344>
- Işık E. ve Işık U (2013). *Çocuk, ergen, erişkin ve yaşlılarda depresif ve bipolar bozukluklar*. Ankara: Rotatıp Kitapevi.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1,(1), 62-80. Erişim adresi: https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ozgubulut/129744/Sosyal_Hizmet_E_Dergi_SOSYAL_BILIMLERDE.pdf
- Karaytuğ M. O., Tamam L., Demirkol M. E. ve Namlı Z. (2022). Bipolar bozukluk tanılı hastalarda tedaviye uyum ve ilişkili faktörler. *AKTD*, 31, 1-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aktd/issue/68617/1055451>
- Kennedy N, Boydell J, Kalidindi S, Fearon P, Jones P B ve van Os J. (2005). Gender differences in incidence and age at onset of mania and bipolar disorder over a 35-year period in Camberwell, England. *American Journal of Psychiatry*, 162, 257-262. DOI: 10.1176/appi.ajp.162.2.257
- Kesebir S., İnanç L., Bezgin Ç. H. ve Cengiz F. (2013). Kadınlarda bipolar bozukluk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 5, 220, 231. DOI: <https://doi.org/10.5455/cap.20130514>
- Keskin N. ve Tamam L. (2016). Bipolar bozuklukta uyku. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8, 255-265. DOI: <https://doi.org/10.18863/pgy.238187>
- Köklü, N. (2019). Örnek olay çalışma metodları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 27, 771-779. DOI: 10.1501/Egifak_0000000372
- Makal O. (2014). *Sinemada tarihin görüntüsü*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Mengi, A. ve Aygür, R. Ş. (2018). Bipolar bozukluğu olan bireylere yönelik bir araştırma: örnek olay incelemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 553-571 . Erişim adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/41531/501287>
- Morgan C.T ve Clifford T. (1999). *Psikolojiye giriş*. (H. Arıcı Çev.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Morselli PL, Elgie R. (2003). Gamian- Europa/Beam Survey I- global analysis of a patient questionnaire circulated to 3450 members of 12 European Advocacy Groups Operating in the field of mood disorders. *Bipolar Disorders*, 5, 265-278.

DOI: 10.1034/j.1399-5618.2003.00037.x

Namlı Z., Karakuş G., Tamam L. ve Demirkol M. E. (2016). Bipolar bozuklukta cinsellik ve cinsel işlev bozuklukları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8, 309-320. DOI: <https://doi.org/10.18863/pgy.253437>

Osmanoğulları, F. (2016). Sinema sanatı. *SineFilozofi*, 1, 171-172. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinefilozofi/issue/29284/313529>

Öztürk, S. ve Yıldız, O. (2016). Filmlerle delilik: Deli ve iktidar ilişkisi. *Erciyes İletişim Dergisi Akademia*, 4, 2-14. DOI: 10.17680/akademia.37556

Özen, Y. ve Yiğit, A. (2022). Akıl arıza yaptığında ve normalliğin sınırları. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 5, 91-100. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bpd/issue/69431/1058326>

Sayar, Hızlı, G., Özten, E. ve Ünsalver, B., Ö. (2014). Bipolar bozuklukta kişilerarası ilişkiler ve sosyal ritim terapisinin temel ilkeleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 6(4), 438-446. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115006>

Smith E., Hoeksema N., Fredrickson B. ve Loftus, G. (2020). *Atkinson ve Hilgard Psikolojiye giriş*. (Ö. Öncül ve D. Ferhatoğlu, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları.

Sönmez, S ve Bilge, D. (2014). Türkiye sinemasında aklın sınırlarını belirlemek: Çıplak Vatandaş ve Gişe Memuru filmlerinde delilik temsilleri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20, 33-51. DOI: 10.16878/gsuilet.55835

Soygür, H. (1999). Sanat ve delilik. *Klinik Psikiyatri*, 2, 124-125. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Haldun_Soyguer/publication/242574461_Sanat_ve_Delilik/links/55ae2f0008aed614b098d3e8/Sanat-ve-Delilik.pdf

Taşkın, E. O. (2007). *Stigma ruhsal hastalıklara yönelik tutumlar ve damgalama*. Taşkın, E. O. (Ed.), Ruhsal hastalıklarda damgalama ve ayrımcılık (s. 17-30) içinde. İzmir: Meta Basım ve Matbaacılık.

Tezcan, M. (1995). *Gençlik sosyolojisi yazıları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Yazıhan, N., Doruk, A., Balıkcı, A. ve Erdem, M. (2015). İki uçlu bozukluk manik ve iyileşme dönemlerindeki bilişsel işlevler: bir izlem çalışması. *Journal of Mood Disorders*, 5, 62-68. DOI: 10.5455/jmood.20150418031101

Yeloğlu Ç. H. ve Hocoğlu, Ç. (2017). Önemli bir ruh sağlığı sorunu: bipolar bozukluk. *The Medical Journal of Mustafa Kemal University*, (8), 41-54. DOI: <https://doi.org/10.17944/mkutfd.323344>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Eskişehir:

Seçkin Yayıncılık.

Filmler

- Bell, T. Munoz, S. Fry, M. (Yapımcı) ve Veber J. (Yönetmen). (2014). *Bipolar*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri.
- Bronfman, J., Fristone J. (Yapımcı) ve Klein, J. (Yönetmen). (2016). *The other half*. [Sinema Filmi]. Kanada: Prodigy Pictures.
- Cohen B. (Yapımcı) ve Russel D. (Yönetmen). (2012). *Silver lining playbook*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: TWC Films.
- Çatay, K. (Yapımcı) ve Bilgin, Ali. (Yönetmen). (2015). *Delibal*. [Sinema Filmi]. Türkiye: Ay Yapım.
- Dewalt, K. (Yapımcı) ve King, R. (Yönetmen). (2018). *Distorted*. [Sinema Filmi]. Kanada: Bridegate Pictures.
- Fox, R. (Yapımcı) ve Daldry, S. (Yönetmen). (2002). *The hours*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Motion Picture.
- Gere, R. (Yapımcı) ve Figgis, M. (Yönetmen). (1997). *Mr. jones*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Tristar Pictures.
- Harris, E. (Yapımcı) ve Harris, E. (Yönetmen). (2000). *Polloc*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Brant Allen Films, Zeke Films.
- Irwine, W. (Yapımcı) ve Baird, C. (Yönetmen). (2014). *Filth*. [Sinema Filmi]. İngiltere: Steel Mill Pictures.
- Lee, S. (Yapımcı) ve Dalio, P. (Yönetmen). (2018). *Touched with fire*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Roadside Attractions.
- Manson, D. (Yapımcı) ve Bird, A. (Yönetmen). (1995). *Mad love*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Touchstone Picture.
- Owen, A. (Yapımcı) ve Jeffs, C.(Yönetmen). (2003). *Sylvia*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Focus Features.
- Soderbergh, S., Clooney, G., Polaire, M., Fox, J., Jacobs, G., London, M., Jaffe, M., Braunstein, H., Skoll, J., Eichenwald, K. (Yapımcı) ve Soderbergh, S. (2009). *The informant*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Warner Bross, Participiant Media, Ground Swell Productions.
- Wolodarsky, W., Kohn, B., Gubelmann, B., Bisbee, S., Niederhoffer, G., Stark, A. (Yapımcı) ve Forbes, M. (Yönetmen). (2014). *Infinitely polar bear*. [Sinema Filmi]. Amerika Birleşik Devletleri: Paper Street Films, Park Pictures.